

Mehiläisille hyvän joulun toivotukset ja tarhaajille mietittävää

Joulun aika on pysähtymisen ja rauhoittumisen aikaa. Mehiläistarhauksessa kiireisin aika on takana ja lepo ansaittua. Kannattaa kuitenkin käyttää hetki varroantorjunnan ja talvitappioiden ennaltaehkäisyn miettimiseen.

Kuvat: Maritta Martikkala

Oksaalihapotuksen aikaan havaitaan yleensä ensimmäiset talvitappiot, eli marras-joulukuussa pesä onkin tyhjä. Näin on tapahtunut nytkin. Mikä meni pieleen? Oliko yhteiskunta liian heikko, emo ei ollut kunnossa tai varroapunkkia oli liikaa?

Kun talvitappioissa menetetään viidesosa mehiläisyhteiskunnista kuten viime talvena tai pesät ovat heikentyneet, tarhaaja menettää myös viidesosan tuloistaan. Tätä kannattaa pohtia. Onnistuneet varroantorjuntatoimet ovat yksi tärkeimmistä keinoista rakentaa kannattava mehiläistarhaus. SML:n toimintasuunnitelmassa on asetettu tavoitteeksi 13 prosentin talvitappiot vuonna 2020 ja 10 prosentin vuonna 2022. Tämä on hyvä tavoite, mutta vaatii tarhaajilta töitä ja asennemuutosta.

Talvella mehiläisyhteiskunnan kuoleman voivat aiheuttaa paitsi varroa myös emo-ongelmat, talviruuan loppuminen tai pesien häirintä (ilki-

valta, karhut, hiiret, linnut jne.). Tappion syy jää usein tuntemattomaksi. EurBee-kongressissa oli posteriesitys, jossa pohdittiin talviruuan HMF- eli hydroksimetyylifurfuraaliarvojen vaikutusta yhteiskuntien hyvinvointiin. **Davide Frizzera** havaitsi, että HMF-pitoisuudet voivat olla mehiläiselle myrkyllisellä tasolla itse tehdyssä talviruuoassa, jos sokeriliuosta keitetään. Sitruunahapon lisääminen talviruokaan eli sokeriliuoksen happamuuden lisääminen voimisti vaikutusta.

Viime talven talvitappiot (kuolleet ja heikentyneet yhteiskunnat) kertovat valtakunnan tasolla, että kaikki ei ole kohdallaan. Yksittäisten tarhaajien tilanteet ovat hyvinkin erilaisia, eikä mitään yhtä selvää tekijää näihin lukemiin ole COLOSS-talvitappiokyselyn vastausten tutkimisellakaan löytynyt. Tavoitteena onkin purettua syvemmälle itse varroan torjunnan suorittamiseen, tekotapaan, olosuhteisiin ja torjunnan tehoon.

Mitä varroan kanssa pitäisi tehdä?

Ensimmäinen, tärkein ja välttämätön työkalu varroantorjunnassa on punkkimäärän seuranta. Parhaiten ja luotettavimmin punkkimäärä näkyy marras-joulukuun oksaalihapotuksen yhteydessä, jolloin muurahaiset eivät enää väärästä tulosta. Oikein tehty oksaalihapotus pudottaa yli 90 prosenttia varroapunkteista. Toukokuussa tieto punkkimäärästä auttaa suunnittelemaan kesän hoitotoimia.

Talvipallo on asettunut hyvin keskelle laatikkoa ja lähemmäs lentoaukkoa. Kaksiosastoisessa pesässä pallon tulee olla myös pääasiassa alemmassa laatikossa niin, että ruokaa on yläpuolella. Laatikon seinää vasten olevalta pallolta voi ruoka loppua talven tai alkukevään aikana.

Talveksi lentoaukon eteen kannattaa laittaa esimerkiksi levy suojaksi tuulelta ja lumelta. Lumi voi lentoaukosta tulevassa lämmössä sulaa, jäätyä ja tukkia lopulta lentoaukon.

Varroantorjunnan tehon tutkimukselle on kipeä tarve. Tällä hetkellä varroaseurantaa tekeviä havaintotarhaajia on vain kuusi. Heidän tulostensa lisäksi lasketaan jalostustarkkailijoiden tulokset. Varroaa seuraavat tarhaajat torjuvat varroaa ohjeiden mukaan ja laskevat punkkeja toukokuussa, elokuussa sekä marras-joulukuussa. Tarhaajat saavat seurannassa tarvittavat erikoisvälineet, kuten punkkipohjat.

Loppusyksyn varroantorjunnassa oksaalihappokaasutus on yleistynyt laitteiden kehittymisen ansiosta. Erilaisten laitteiden toimivuudes-

ta, annostuksista ja tekniikasta ei kuitenkaan ole systemaattista seurantaa. Kaikkien havaintotarhaajien työ on erittäin tärkeää ja tehokasta uuden tiedon hankkimista. Koko Suomen mehiläistarhaus hyötyy tuloksista.

Karhuvahinkoja enemmän kuin viime vuonna

SML:n saamien ilmoitusten perusteella karhuvahinkoja tapahtui mehiläistarhoilla tänä vuonna 129, ja niissä menetettiin yhteensä 182 mehiläispesää. Viime vuoteen verrattuna vahinkotapahtumia oli reilut 50 prosenttia enemmän. Mehiläispesä kuitenkin menetettiin tänä vuonna yhteensä vähemmän kuin 2017. Tuhoittujen pesien määrä vahinkotapahtumaa kohti on siis vähentynyt.

Suuri osa vahingoista tapahtui keväällä huhti-toukokuussa. Tyypillisesti tarhaaja huomasi karhun tuhoamat pesät viedessään akkua karhuaidalle. Viimeisin karhuvahinko sattui Orimattilan seudulla 18.11.2018.

Karhu kävelee keväällä talviunilta herättyään suoraan syksyltä muistiin jääneelle ruokapaikalle. Siksi kannattaakin suojata kaikki tarhat, joilla on ollut tänä kesänä ja varsinkin loppukesästä vahinkoja. Akku tulee viemä tarhalle heti, kun on odotettavissa, että karhut heräilevät. Aitalolppien on oltava maassa valmiina, ja aitalangan voi virittää talviasentoon, jos maadoitus ei muuten onnistu.

Ohjeita karhuaidan pystytykseen voi lukea SML:n sivuilta. Aitoja valmistavan Farmcompin sivuilta löytyy myös hyödyllinen opas: www.farmcomp.fi -> Olli -> Ladattavaa -> Olli talvitarhausohjeita.

Taulukko 1. Viiden viime vuoden aikana tapahtuneet karhuvahingot ja menetetyt mehiläispesät. Lähde: SML

Vuosi	karhuvahinko-tapahtuma	menetetyt mehiläispesät
2014	100	370
2015	117	380
2016	77	n. 230 + 9 parituspesää
2017	80	n. 200
2018	129	182

HALUATKO TOIMIA HAVAINTOTARHAAJANA?

SML:n havaintotarhaajat tuottavat erittäin tärkeää, koko mehiläistaloutta hyödyttävää tietoa. Samalla tuloksia voidaan suoraan soveltaa tarhaajan omiin tarhauskäytäntöihin. Verkostoon osallistuvilta tarhaajilta toivotaan sitoutumista, sillä pitkäaikainen seurantatieto on kaikkein arvokkainta.

SML järjestää vuosittain keväällä tai alkukesästä Havaintotarhaajaseminaarin, jossa havaintotarhaajien tuloksia käydään läpi ja suunnitellaan tulevaa toimintaa. Seminaarissa tapaavat aktiiviset ja toiminnan kehittämistä kiinnostuneet tarhaajat.

Mitä havaintotarhaaja tekee?

- 1. VAAKAPESÄTARKKAILIJA**
 - seuraa yhteiskunnan painon muutoksia koko kesäkauden ajan ja talvella, mikäli vaakapesä on sopivan katoksen alla
 - kirjaa seurantaan mielellään myös havaintoja säästä ja satokasvien kukinnasta
 - saa SML:n pesäva'aa, jos niitä on vapaana, mutta voi osallistua myös omalla vaa'allaan.
- 2. KANNATTAVUUSLASKENTAAN OSALLISTUVA**
 - on vähintään 15 pesän tarhaaja tai aikoo sellaiseksi
 - pitää kirjaa mehiläistarhauksen menoista, tuloista ja investoinneista
 - pitää kirjaa myös mehiläistarhaukseen käytetyistä työtunneista.
- 3. VARROASEURANTARYHMÄÄN KUULUVA**
 - voi olla pienikin tarhaaja, jo 5–8 pesän tarhalla voi lähteä mukaan
 - laskee varroapunkteja keväällä ja elokuussa sekä oksaalihapotuksella pudonneet punkit marras-joulukuussa
 - on mukana tutkimuksessa, jossa eri torjuntamenetelmiä käyttävien tarhaajien punkkimääriä verrataan ja arvioidaan torjuntajen tehoa
 - saa varroaseurantapohjat.
- 4. JALOSTUSTARKKAILIJA**
 - on kokenut tarhaaja, jolla on oma hoitorutiini ja riittävästi mehiläisiä jaokkeiden tekoon
 - tekee vuosittain 8 jaoketta, joille annetaan jalostusseurannassa mukana olevien emonkasvattajien sisaremosarjoja
 - tarkkailee pesiä eurooppalaisen tutkimusmenetelmän mukaisilla ohjeilla (SmartBees)
 - antaa tulokset SML:ään, josta ne syötetään BeeBreed EU -jalostusjärjestelmään. Tulevaisuudessa BeeBreed-tietokannasta voi tilata tarkkailtujen emolinjojen emoja halutuilla ominaisuuksilla
 - auttaa emojen tarkkailun ja jalostuksen kautta tuottamaan Suomen oloihin sopeutuneita laatuemoja.

Jos kiinnostuit toiminnasta, ota yhteyttä **Eeva-Liisa Korpelaan** (vaakapesäseuranta ja kannattavuuslaskenta) tai **Maritta Martikkalaan** (varroa- ja jalostustarkkailu). Voit halutessasi osallistua joko kaikkiin ryhmiin tai vain yhteen niistä.